

**VAST COMITÉ VAN TOEZICHT OP DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN
COMITÉ PERMANENT DE CONTRÔLE DES SERVICES DE RENSEIGNEMENT ET DE
SÉCURITÉ**

Notitienummer 2023.307

**Toezichtonderzoek met betrekking tot de opvolging door de inlichtingen- en
veiligheidsdiensten van de dreiging vanwege Iran**

Gedeclassificeerd eindverslag – 23 april 2024

Inhoudsopgave

Acroniemen.....	iii
Inleiding.....	1
1. Eerdere onderzoeken van het Vast Comité I	2
2. Draagwijdte van het toezichtonderzoek.....	3
2.1. Finaliteiten van het onderzoek	3
2.2. Methodologie.....	3
3. Rechts- en regelgevend kader & politieke richtlijnen.....	4
3.1. Inlichtingopdrachten van de VSSE en de ADIV	4
3.2. Beleidsinstrumenten	5
3.2.1. De nationale veiligheidsstrategie.....	5
3.2.2. Specifieke richtlijnen van de Nationale Veiligheidsraad?	6
3.3. De strategische documenten van de inlichtingendiensten	7
3.3.1. Het Nationaal Strategisch Plan voor Inlichtingen	7
3.3.2. Het Strategisch Plan 2021-2024 van de VSSE	8
3.3.3. Het Inlichtingenstuurplan van de ADIV.....	9
4. Perceptie van de dreiging door de Belgische inlichtingendiensten.....	9
4.1. Specifieke dossiers	9
4.1.1. Het dossier ASSADI.....	10
4.1.2. De willekeurige opsluiting van Olivier VANDECASTEELE	11
4.2. Een bedreiging die vele vormen aanneemt	11
5. Door de VSSE ingezette middelen in het kader van de opvolging van de ‘Iraanse kwestie’	13
5.1. Interne organisatie en personeelszaken.....	13
5.2. Gegevensverzameling en -analyse.....	14
6. Door de ADIV ingezette middelen in het kader van de opvolging van de ‘Iraanse kwestie’	15
6.1. Interne organisatie en personeelszaken.....	15
6.2. Gegevensverzameling en -analyse.....	15
7. Belofte inzake versterkte samenwerking tussen de VSSE en de ADIV	16
7.1. Van een eenvoudige taakverdeling	17
7.2. ... tot een structurele versterking van de samenwerking	18
Conclusies	18
Aanbevelingen	19
Informatie-uitwisseling en samenwerking.....	19
Nationale strategie ten aanzien van Iran.....	19
IT-systeem van de ADIV	19

Acroniemen

ADIV	Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid
CI	Counter-intelligence
CT	Contra-terrorisme
NVR	Nationale Veiligheidsraad
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
VSSE	Veiligheid van de Staat
W.I&V	Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten
WGB	Wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens

Dit verslag is een gedeclassificeerde versie van het definitieve onderzoeksverslag met de classificatie GEHEIM (wet van 11.12.1998). Bepaalde passages uit het verslag, die de classificatie GEHEIM of VERTROUWELIJK hebben gekregen, zijn verwijderd. Overeenkomstig artikel 3 van het koninklijk besluit van 24 maart 2000 tot uitvoering van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen (B.S. 31 maart 2000) mag alleen de overheid van oorsprong – hier de Veiligheid van de Staat of de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid – overgaan tot een wijziging van het classificatieniveau of tot een declassificatie.

Inleiding

Op 30 juni 2018 werd een Belgisch echtpaar van Iraanse afkomst aangehouden in Sint-Pieters-Woluwe toen het voorbereidingen trof om een aanslag te plegen tegen een bijeenkomst van Iraanse opposanten van het regime (Conseil national de résistance iranienne) in Villepinte in Frankrijk.¹ Er rezen al snel vragen over de mate van betrokkenheid van de Iraanse autoriteiten bij deze geplande aanslag en het onderzoek leidde meer bepaald tot de aanhouding van een diplomaat op post in de Iraanse ambassade te Wenen, i.e. Assadolah ASSADI, van wie werd vermoed dat het om een agent van de inlichtingendiensten ging. De zaak kreeg veel media-aandacht en bracht aan het licht dat er sprake was van dreiging met aanslagen in Europa die werden ondersteund of zelfs gecoördineerd door de Iraanse autoriteiten.

Ook uit de onderhandelingen die tussen 2022 en 2023 werden gevoerd tussen de Belgische en de Iraanse autoriteiten rond de opsluiting van de Belgische humanitaire werker Olivier VANDECASTEELE, is gebleken dat Belgische onderdanen in Iran werden bedreigd. Beide dossiers waren overigens rechtstreeks met elkaar verbonden en de vrijlating van Oliver VANDECASTEELE werd verkregen in ruil voor de overdracht van Assadolah ASSADI.²

In juni 2023 waren de betrekkingen met het Iraanse regime opnieuw voorwerp van debat toen in de pers aan het licht kwam dat België visa had uitgereikt aan de leden van een Iraanse delegatie in het kader van de *Brussels Urban Summit*.³ De controverse op zowel het politieke niveau als in de media had voornamelijk betrekking op de recente spanningen met Teheran en de vermoedelijke activiteiten van surveillance en spionage van de betrokken delegatie ten aanzien van de Iraanse oppositie.

Op vraag van de Begeleidingscommissie heeft het Vast Comité I een onderzoek gevoerd naar de informatiepositie en de betrokkenheid van de inlichtingendiensten in het kader van deze episode.⁴ Parallel vroeg de Begeleidingscommissie het Comité om een tweede, ruimer onderzoek te openen naar *'de manier waarop de inlichtingendiensten de activiteiten van het Iraanse regime in België*

¹ Stroobants J-P., 'L'attentat manqué de Villepinte en 2018 a été 'conçu par l'Iran', conclut une enquête belge', *Le Monde*, 10 oktober 2020.

² Stroobants J-P., 'Libération d'Olivier Vandecasteele : l'humanitaire belge a été échangé contre un Iranien condamné pour terrorisme', *Le Monde*, 26 mei 2023.

³ Zie Colleyn M., 'Maire de Téhéran à Bruxelles : les emails qui mettent Hadja Lahbib en difficulté', *L'Echo*, 18 juni 2023; Wallemacq F., Van Winckel M., 'Le 'boucher de Téhéran' fait frémir les Iraniens de Belgique', *RTBF.be*, 20 juni 2023, online: <https://www.rtbf.be/article/le-boucher-de-teheran-fait-fremir-les-iraniens-de-belgique-11216281> (bezocht op 25/09/2023).

⁴ VAST COMITÉ I, *Toezichtonderzoek naar de informatiepositie van de inlichtingendiensten en de opvolging die werd verzekerd ter gelegenheid van het bezoek van een Iraanse delegatie aan Brussel van 12 tot 15 juni 2023 voor de Brussels Urban Summit, met inbegrip van de wijze waarop het screeningproces werd gevoerd met het oog op de afgifte van de visa aan de leden van deze delegatie*, januari 2024. Samen met het Vast Comité P werd een parallel onderzoek gevoerd naar de betrokkenheid van het Orgaan voor de Coördinatie en de Analyse van de Dreiging (OCAD) in dit dossier. Nog steeds op vraag van de Begeleidingscommissie loopt er momenteel een derde onderzoek, samen met het Vast Comité P, naar de manier waarop het OCAD een evaluatie maakt van de dreiging ten aanzien van opposanten van autoritaire regimes die in ons land verblijven.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

opvolgen'.⁵

In augustus 2023 opende het Vast Comité I dus een toezichtonderzoek met betrekking tot de opvolging door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de dreiging vanwege Iran. Om dit omvangrijke onderwerp enigszins te beperken, heeft het Comité ervoor gekozen om een onderzoek te voeren naar de activiteiten die de Veiligheid van de Staat (VSSE) en de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid (ADIV) vanaf 2018 hebben verricht in dit domein en in verband met de vrijdelde aanslag in Villepinte.

1. Eerdere onderzoeken van het Vast Comité I

Het Vast Comité I heeft in het verleden al onderzoek gevoerd naar de opvolging, door de inlichtingendiensten, van de dreiging waarbij Iraanse inlichtingendiensten of onderdanen betrokken zijn. Die onderzoeken hebben toegelaten verslag uit te brengen van het werk dat de VSSE en, in mindere mate, de ADIV in deze verschillende materies hebben geleverd. Uit de onderzoeken blijkt vooral de verscheidenheid van de dreiging die Iran voor de Belgische belangen kan vormen. Zo hadden de dossiers die de inlichtingendiensten in verband met Iran hebben behandeld, betrekking op diverse vormen van dreiging: Iran duikt op in dossiers van spionage en inmenging, van extremisme, terrorisme maar ook van proliferatie.

In 2001 voerde het Vast Comité I bijvoorbeeld een onderzoek naar de opvolging door de VSSE van een slachthuis in Gembloers dat gespecialiseerd was in het slachten van runderen volgens de moslimgebruiken.⁶ Het slachthuis werd beheerd door een onderneming die banden had met Iran. Terwijl uit persartikels de bezorgdheid bleek over de occulte praktijken van dit slachthuis, probeerde het Comité te achterhalen welke de informatiepositie van de VSSE was. Het onderzoek bracht aan het licht dat de VSSE inderdaad korte tijd belangstelling had getoond voor de activiteiten van het slachthuis en dat er in sommige verslagen van deze dienst sprake was van *'activiteiten op het vlak van inlichtingen, spionage, zelfs van terrorisme of liquidatie van Iraanse opposanten die gevestigd waren [in België]'*.⁷

Nog in 2001 werd Iran genoemd in het onderzoek van het Comité naar de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hadden voor extremistische en terroristische islamitische activiteiten.⁸ Zo kwam het onderzoeksrapport terug op de uitzetting uit België, op het einde van de jaren 1980, van Iraanse diplomaten nadat informatie van de VSSE licht had geworpen op *'de rol die sommige leden van de Iraanse ambassade hadden gespeeld bij het mobiliseren'*⁹ tegen de bombardementen van de Verenigde Staten in Libië. In het onderzoeksrapport van het Comité was er ook sprake van de opvolging door de VSSE van Hezbollah en algemener van het pro-Iraanse sjiïsme in België.

Ook in 2005 duikt Iran op in een onderzoek van het Vast Comité I in het kader van de strijd tegen proliferatie.¹⁰ Dit onderzoek had meer bepaald betrekking op de opvolging van een Belgische onderneming die isostatische persen uitvoerde en ervan werd verdacht handelsrelaties met Teheran te onderhouden; het Comité controleerde dus het toepasselijk rechtskader voor de uitvoer van nucleaire grondstoffen en uitrustingen. Daarbij bleek dat de VSSE informatie had ontvangen van een buitenlandse partner, maar *'in gebreke was gebleven zijn opdracht inzake het bezorgen van informatie*

⁵ Brief van de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de voorzitter van het Vast Comité I, 7 juli 2023.

⁶ VAST COMITÉ I, *Activiteitenverslag 2001*, pp. 151 e.v. ('Verslag van het onderzoek naar de wijze waarop de Veiligheid van de Staat de opvolging heeft verzekerd van het Islamitisch slachthuis van Gembloers').

⁷ *Ibid.*, p. 158.

⁸ *Ibid.*, pp. 89-150 ('Rapport van het onderzoek naar de manier waarop de Inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische Islamitische activiteiten').

⁹ *Ibid.*, p. 103.

¹⁰ VAST COMITÉ I, *Activiteitenverslag 2005*, pp. 9-28 ('Toezichtonderzoek naar de wijze waarop de firma EPSI eventueel door de inlichtingendiensten werd gevolgd in het kader van de strijd tegen de proliferatie').

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

aan de overheden uit te voeren'.¹¹ Er werden ook aanbevelingen geformuleerd in verband met de werking van de Commissie van advies voor de niet-verspreiding van kernwapens (CANVEK).

Het Comité had in 2010 een soortgelijk onderzoek gevoerd, nadat de CANVEK een negatief advies had verleend in verband met uitvoer naar Iran, en onderzocht daarbij de informatiepositie van de inlichtingendiensten in het bewuste dossier.¹²

Tot slot besteedde het Vast Comité I in 2008 ruimere aandacht '*aan de rol van de inlichtingendiensten in de strijd tegen de proliferatie van niet-conventionele en zeer geavanceerde wapens*'.¹³ Na onderzoek van de wettelijke bevoegdheden en van de activiteiten die beide diensten in dit kader hadden ondernomen, stelde het Comité vast dat '*aan de inlichtingendiensten dan ook een hele reeks opdrachten [werd] toevertrouwd [in verband met deze materie], ook al omschreef de wetgever de opdrachten van de ADIV niet expliciet*'.¹⁴ Het bleek echter dat de middelen die zowel de ADIV als de VSSE inzette in verband met deze dreiging, onvoldoende waren.

2. Draagwijdte van het toezichtonderzoek

2.1. Finaliteiten van het onderzoek

Overeenkomstig artikel 33 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (W.Toezicht) stelt het Vast Comité I onderzoeken in naar de activiteiten en de werkwijze van de inlichtingendiensten. Deze controle heeft betrekking op zowel de bescherming van de rechten die de Grondwet en de wet verlenen aan personen als de coördinatie en de doeltreffendheid van de inlichtingendiensten (artikel 1, 1° W.Toezicht).

De vragen die in het huidige onderzoek worden gesteld, hebben betrekking op de wijze waarop de VSSE en de ADIV de 'Iraanse kwestie' volgen. Het Comité wenst verslag uit te brengen over de perceptie die bij elk van beide inlichtingendiensten leeft ten aanzien van de dreiging en over de middelen die ze wijden aan de opvolging van deze dreiging. Hoewel de initiële vraag van de Begeleidingscommissie betrekking had op de algemene opvolging van de '*activiteiten van het Iraanse regime in België*', is het immers belangrijk om deze kwestie in verband te brengen met het potentiële bestaan van een dreiging tegen de Belgische belangen, met als doel de bevoegdheid van de inlichtingendiensten te rechtvaardigen (zie 3.1).

Een tweede deel van het onderzoek heeft vervolgens betrekking op de samenwerking tussen de twee diensten in verband met dit thema. Hier gaat het erom te beoordelen in welke mate de VSSE en de ADIV hun opvolging van de dreiging coördineren of, ten minste, de informatie waarover ze in dit kader beschikken met elkaar delen.

Zoals *supra* gezegd, heeft het Vast Comité I ervoor gekozen om de draagwijdte van zijn onderzoek te beperken tot de periode van 2018 tot 2023. De mislukte aanslag in juni 2018 tegen een Iraanse verzetsbeweging in Villepinte bracht immers de activiteit van het Iraanse regime in en rond België aan het licht (zie 4.1.1).

2.2. Methodologie

In het kader van het huidige toezichtonderzoek heeft het Vast Comité I meerdere onderzoeksdaten

¹¹ *Ibid.*, p. 27.

¹² VAST COMITÉ I, *Activiteitenverslag 2010*, pp. 27-32.

¹³ VAST COMITÉ I, *Activiteitenverslag 2008*, pp. 42-56.

¹⁴ *Ibid.*, p. 55.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

gesteld. Om te beginnen werd er gezocht naar documenten via de beschikbare open bronnen – voornamelijk persartikels, eerdere onderzoeken van het Vast Comité I en parlementaire debatten. Ook het toepasselijk rechts- en regelgevend kader werd geanalyseerd, meer bepaald de strategische documenten die de werking van de inlichtingendiensten sturen.

Vervolgens heeft het Comité in een brief van 18 augustus 2023 een aantal vragen gesteld aan beide inlichtingendiensten. In verband hiermee betreunde het Comité dat het lang heeft moeten wachten op het antwoord van de VSSE die destijds werd geconfronteerd met moeilijkheden in verband met haar interne reorganisatie en de ingebruikname van nieuwe software.¹⁵

Na deze eerste antwoorden te hebben geanalyseerd, stelde het Vast Comité I bijkomende vragen aan zowel de VSSE als de ADIV. Deze laatste dienst heeft de vragen schriftelijk beantwoord, terwijl er op 21 februari 2024 een onderhoud met de VSSE plaatshad over de laatste elementen van het onderzoek die nog moesten worden opgehelderd.

Tegelijk heeft het Vast Comité I ook contact opgenomen met het secretariaat van de Nationale Veiligheidsraad (NVR), dat wordt waargenomen door de Kanselarij van de Eerste Minister, om te vernemen welke richtlijnen de NVR eventueel had verstrekt in verband met de Iraanse kwestie.

Op 18 april 2024 bezorgde het Vast Comité I het ontwerpverslag aan de VSSE en aan de ADIV opdat deze diensten hun eventuele opmerkingen zouden formuleren. De relevante opmerkingen werden opgenomen in de eindversie van het verslag.

3. Rechts- en regelgevend kader & politieke richtlijnen

3.1. Inlichtingenopdrachten van de VSSE en de ADIV

In overeenstemming met de artikelen 7 en 8 van de organieke wet betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (W.I&V)¹⁶, wordt de bevoegdheid van de VSSE in haar inlichtingentaak bepaald door de te beschermen belangen in combinatie met de te controleren dreiging. Met andere woorden, de civiele inlichtingendienst is bevoegd als er ten minste één belang en ten minste één vorm van dreiging is.

Volgens de wet zijn de te beschermen belangen (a) de inwendige veiligheid van de Staat en het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde, (b) de uitwendige veiligheid van de Staat en de internationale betrekkingen en (c) de bescherming van de essentiële elementen van het economisch en wetenschappelijk potentieel van het land. De in de wet ingeschreven te beheersen ‘vormen van dreiging’ zijn spionage, inmenging, extremisme, terrorisme, proliferatie, schadelijke sektarische organisaties en, tot slot, criminele organisaties.

De civiele inlichtingendienst is enkel bevoegd om onderzoek te voeren naar gebeurtenissen, groepen of personen die een gevaar kunnen vormen voor voornoemde fundamentele belangen wanneer dit onderzoek als doel heeft de in de wet genoemde vormen van dreiging op te sporen en te volgen. Dit ‘finaliteitsbeginsel’ wordt genoemd in artikel 13 W.I&V en in artikel 75, 2° van de wet betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens (WGB).¹⁷

Zo onderstreepte de VSSE dat zij ‘*de activiteiten van het ‘Iraanse regime’ niet systematisch op[volgt], enkel activiteiten, voornamelijk van de Iraanse inlichtingendiensten, voor zover van zij ingaan tegen de belangen van België, zoals gedefinieerd in de wet van 30-11-1998’.*

¹⁵ De brief van het Vast Comité I van 18 augustus 2023 werd door de VSSE pas beantwoord op 6 december 2023, nadat meerdere herinneringen werden verstuurd.

¹⁶ Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, B.S. 18 december 1998.

¹⁷ Wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens, B.S., 5 september 2018.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

De inlichtingenopdracht van de ADIV wordt dan weer gedefinieerd in artikel 11, §1, 1° W.I&V. Op basis van deze bepaling is de ADIV meer bepaald belast met het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen betreffende eender welke activiteit die de volgende belangen bedreigt of zou kunnen bedreigen:

- a. de onschendbaarheid van het nationaal grondgebied of het overleven van het geheel of een deel van de bevolking;
- b. de militaire defensieplannen;
- c. het economisch en wetenschappelijk potentieel met betrekking tot defensie;
- d. de vervulling van de opdrachten van de strijdkrachten;
- e. de veiligheid van de Belgische onderdanen in het buitenland.

Zoals voor de VSSE wordt het bevoegdheidsdomein van de ADIV bepaald door de combinatie van de belangen en de te beheersen vormen van dreiging. In tegenstelling met de VSSE echter, en behalve wat betreft de veiligheid van de Belgische onderdanen in het buitenland, vereist de bevoegdheid van de ADIV het bestaan van een militair aspect, ofwel in het te beschermen belang (bijvoorbeeld de militaire defensieplannen, de vervulling van de militaire opdrachten), ofwel in de wijze waarop de te beschermen belangen kunnen worden geraakt, i.e. door middelen van militaire aard.

Artikel 11, §1, 1° van de W.I&V belast de ADIV ook met het inwinnen, analyseren en verwerken van inlichtingen die betrekking hebben op de factoren die de nationale en internationale veiligheid beïnvloeden of kunnen beïnvloeden in die mate dat de Krijgsmacht betrokken is of zou kunnen worden, door inlichtingensteun te bieden aan hun lopende of eventuele komende operaties.

Hier bestaat het doel erin de troepen te beschermen en de operaties te ondersteunen, door gegevens te verzamelen en te verwerken over buitenlandse mogelijkheden, (elementen van) (potentieel) vijandelijke reguliere strijdkrachten, irreguliere strijdmachten en over gebieden en omstandigheden waar een interventie vereist is of dat in de toekomst zou kunnen zijn.

3.2. Beleidsinstrumenten

Naast de bevoegdheden die in de W.I&V worden gedefinieerd, bieden andere regelgevingsdocumenten een kader voor de opdrachten van de inlichtingendiensten. Het Vast Comité I vond het inzonderheid nuttig om aandacht te besteden aan de eventuele politieke richtlijnen rond de dreiging die uitgaat van Iran.

3.2.1. De nationale veiligheidsstrategie

In december 2021 publiceerde de federale regering voor het eerst een nationale veiligheidsstrategie. Dit onuitgegeven document *'stelt de visie van de regering voor met betrekking tot de bedreigingen en de risico's voor de vitale belangen van België en stelt een geïntegreerde visie voor om er het hoofd aan te bieden, met als doel de bedreigingen niet te ondergaan maar erop te anticiperen en tegelijk opportuniteiten te creëren'*.¹⁸

Natuurlijk heeft een dergelijke strategie niet de ambitie het veiligheidsbeleid op exhaustieve wijze te beschrijven, wel streeft ze ernaar *'een algemeen kader vast te stellen'*¹⁹ om substrategieën uit te stippelen.

Aldus identificeert het document om te beginnen een reeks uitdagingen waarmee rekening moet worden gehouden wanneer er wordt nagedacht over een globale veiligheidsstrategie, zoals *'het beleid van de grote mogendheden'*, *'de groeiende invloed van niet-statelijke actoren'*, met inbegrip van

¹⁸ Nationale veiligheidsstrategie, december 2021, p. 4.

¹⁹ *Idem*.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

terroristische organisaties, of ook *'de technologische ontwikkelingen'*.

'In een omgeving die voortdurend evolueert' worden meerdere bedreigingen en risico's onder de aandacht gebracht: conventionele en hybride statelijke bedreigingen; economische bedreigingen; de georganiseerde misdaad; cyberbedreigingen en bedreigingen in verband met technologische ontwikkelingen; extremisme, terrorisme en gunstige voedingsbodems voor het radicaliseringsproces; bedreigingen in verband met de evolutie op het gebied van natuur en klimaat; gezondheidsrisico's in een geglobaliseerde wereld; massavernietigingswapens; verstoringen van de vitale infrastructuren; en, tot slot, de steeds grotere druk op internationale waarden, normen en samenwerking.

Terwijl spionage en inmenging worden genoemd bij de bedreigingen die uitgaan van staten, is er ook ongerustheid over de heropleving van *'regionale wapenwedlopen'*. Hoewel het document echter bepaalde staten noemt en verwijst naar hun pogingen om invloed uit te oefenen – zoals Rusland, China of Turkije –, wordt Iran nergens uitdrukkelijk genoemd.

Tot slot valt op te merken dat de nationale veiligheidsstrategie, om het hoofd te bieden aan deze bedreigingen, niet uitsluitend rekt op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten maar oproept om veiligheid te zien als een *'benadering voor de hele samenleving'* waarbij *'voor iedereen een rol is weggelegd'*.²⁰

3.2.2. Specifieke richtlijnen van de Nationale Veiligheidsraad?

In het domein van inlichtingen en veiligheid vormt de Nationale Veiligheidsraad een onmisbaar politiek instrument. De NVR *'bepaalt [immers] het algemeen inlichtingen- en veiligheidsbeleid, verzekert zijn coördinatie en bepaalt de prioriteiten van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten'*.²¹ Onder leiding van de eerste minister is deze raad het centrale contactpunt voor kwesties in verband met inlichtingen en veiligheid.²²

In het verleden onderstreepte het Vast Comité I immers *'de nood aan politieke sturing door de Nationale Veiligheidsraad'*, en riep het de NVR en bij uitbreiding het Strategisch Comité en het Coördinatiecomité voor inlichting en veiligheid, ertoe op om hun sturende rol op te nemen ten aanzien van de inlichtingendiensten.²³

Specifiek met betrekking tot Iran heeft de NVR geen algemene richtlijnen geformuleerd. De Nationale Veiligheidsraad werd ondervraagd door het Vast Comité I en bevestigde *'dat deze raad geen instructies heeft uitgevaardigd over de wijze waarop de inlichtingendiensten belangstelling tonen voor de activiteiten van het Iraanse regime in België'*.²⁴ Er bestaat dus geen nationale strategie met betrekking tot Iran.

Van zijn kant heeft de ADIV de vragen van het Comité in verband hiermee beantwoord door slechts één beslissing van de NVR, op datum van 22 oktober 2018, over te leggen met betrekking tot de bevrozing van de tegoeden van Assadollah ASSADI na de poging tot aanslag in Villepinte.

²⁰ *Ibid.*, p. 45.

²¹ Koninklijk besluit van 28 januari 2015 tot oprichting van de Nationale Veiligheidsraad, *B.S.*, 30 januari 2015.

²² Vanderborgh J. (2016), 'De trinitas 'nationale veiligheidsraad', 'strategisch comité' en 'coördinatiecomité voor inlichting en veiligheid' toegelicht', *Vigiles*, nr. 2, 57-68.

²³ VAST COMITÉ I, *Activiteitenverslag 2014*, p. 118; *Activiteitenverslag 2015*, p. 2.

²⁴ Brief van 22 februari 2024 van Peter Moors, kabinetschef van eerste minister Alexander De Croo.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Er is aan de inlichtingendiensten dus geen enkele algemene politieke impuls gegeven in verband met Iran. De VSSE ziet daar blijkbaar geen tekortkoming in vanwege de politieke verantwoordelijken en verwijst naar de strategische documenten van de diensten die nauwkeuriger zijn en die de Nationale Veiligheidsraad heeft goedgekeurd.²⁶ Het past immers op te merken dat **de strategische documenten van de inlichtingendiensten veel aandacht besteden aan de dreiging die uitgaat van Iran.**

3.3. De strategische documenten van de inlichtingendiensten

Naast de wetgeving en de (soms vage) politieke richtlijnen worden de inlichtingendiensten in hun activiteiten ook aangestuurd door strategische documenten – goedgekeurd door de bevoegde ministers of de Nationale Veiligheidsraad – die hun prioriteiten bepalen en de verdeling van hun verantwoordelijkheden vaststellen. De uitdaging voor dergelijke strategische documenten berust natuurlijk in de definitie van de prioritaire thema's en doelen, waarbij tegelijk de nodige soepelheid en flexibiliteit moeten worden gelaten wat betreft de reactieve opvolging van dossiers.

3.3.1. Het Nationaal Strategisch Plan voor Inlichtingen

In oktober 2018 werd er voor het eerst een Nationaal Strategisch Plan voor Inlichtingen (NSPI) gepubliceerd. De opmaak van een dergelijk document was niet alleen opgenomen in het regeerakkoord van 9 oktober 2014 maar werd ook aangemoedigd door de parlementaire onderzoekscommissie Aanslagen.²⁷ Het doel van het NSPI, goedgekeurd door de Nationale Veiligheidsraad, bestaat er immers in mogelijke samenwerkingsverbanden en synergieën tussen de ADIV en de VSSE te identificeren. Het document bevat een beschrijving van de bevoegdheden van elk van beide diensten evenals een taakverdeling tussen beide diensten. Het Platform CT – waarbinnen medewerkers van beide inlichtingendiensten samenwerken rond terrorismedossiers – vertegenwoordigt een van de grootste vorderingen die zijn gemaakt in het kader van het NSPI.

In 2022 is er een nieuwe versie van het strategisch plan verschenen om de samenwerking tussen de VSSE en de ADIV verder te versterken (NSPI 2).²⁸ In het kader van het huidige onderzoek zijn meerdere beoogde denksporen voor samenwerking bijzonder relevant.

[REDACTED]

[REDACTED] In haar activiteitenverslag 2023 stelt de VSSE de *Houses* voor als 'plaatsen van thematische samenwerking (sic) tussen beide diensten' met het oog op een 'meer

²⁷ Parl. St. Kamer, 2016-2017, nr. 54K1752/008, 304.

²⁸ Ter gelegenheid van zijn onderzoek naar de opvolging van de aanbevelingen van de parlementaire commissie Aanslagen betreurde het Vast Comité I dat er geen evaluatie van het NSPI 1 was gemaakt alvorens te beginnen met de opmaak van het NSPI 2. Zie VAST COMITÉ I, *Toezichtonderzoek naar de opvolging van de in de parlementaire onderzoekscommissie Terroristische Aanslagen geformuleerde aanbevelingen met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten*, 2022, www.comiteri.be, pp. 20 e.v.

gecoördineerde en coherente benadering van de bedreigingen voor onze democratie' (zie 7).²⁹ [REDACTED]

3.3.2. Het Strategisch Plan 2021-2024 van de VSSE

Het Strategisch Plan 2021-2024 van de VSSE definieert de beleidslijnen en prioriteiten van de civiele inlichtingendienst. Onder de uitdagingen die de VSSE identificeert, komen spionage en inmenging op de eerste plaats, daar deze activiteiten *'invloed uitoefenen op onze besluitvormingsprocessen, de werking van onze democratische instellingen bedreigen en ons wetenschappelijk en economisch potentieel in gevaar brengen'*.³² In verband met terrorisme en extremisme verwijst de dienst rechtstreeks naar het staatsterrorisme en noemt het als voorbeeld de pogingen om Iraanse dissidenten te vermoorden.

De strategische visie van de VSSE omvat acht strategische doelstellingen. Het Vast Comité I wenst te wijzen op twee doelstellingen die bijzonder relevant zijn in het kader van het huidige onderzoek.

Om te beginnen wenst de VSSE *'haar inspanningen tegen spionage, inmenging en proliferatie [op te drijven]'*.³³ Opnieuw behoort het *'door een ander land ondersteunde terrorisme'* tot de bedreigingen die uitdrukkelijk worden geïdentificeerd. De strijd tegen spionage en inmenging is meer bepaald gericht op China en Rusland, maar de VSSE verzekert dat *'andere landen die activiteiten van spionage en inmenging ten nadele van België verrichten, ook in het oog worden gehouden'*.³⁴ In het kader van de opvolging van de proliferatie is er voorzien in 'gerationaliseerde' samenwerking met de ADIV. Op te merken valt dat er binnen de VSSE bijkomende middelen werden aangekondigd om deze bedreigingen te volgen en er het hoofd aan te bieden (zie *infra* 5.1). [REDACTED]

Voorts vormt ook de strijd tegen terrorisme en extremisme een van de prioritaire doelstellingen van de VSSE. In verband hiermee past het op te merken dat de VSSE aangeeft dat ze *'op preventieve*

²⁹ VSSE, *Intelligence report 2023*, p. 27.

³² VSSE, *Strategisch Plan 2021-2024*, p. 6.

³³ *Ibid.*, p. 14.

³⁴ *Idem.*

³⁵ Gesprek met de VSSE, 21 februari 2024.

wijze zal handelen tegen deze bedreigingen', en zelfs 'dat ze indien nodig en mogelijk deze bedreigingen ook op actieve wijze zal verstoren'.³⁶

Als gevolg van de organisatorische veranderingen die momenteel worden doorgevoerd binnen de VSSE, werd het Strategisch Plan verlengd tot eind 2024.³⁷

3.3.3. Het Inlichtingenstuurplan van de ADIV

De thema's en actoren die het voorwerp uitmaken van concrete opvolging door de ADIV, zijn opgenomen in een Inlichtingenstuurplan (ISP) en in een Inlichtingen- en Veiligheidsstuurplan (IVSP) die de Chef Defensie en de minister van Defensie hebben goedgekeurd. Deze documenten stellen de prioritaire en secundaire doelstellingen van de militaire inlichtingendienst vast in verband met het verzamelen en analyseren van inlichtingen.

[Redacted text block]

4. Perceptie van de dreiging door de Belgische inlichtingendiensten

4.1. Specifieke dossiers

[Redacted text block]

³⁶ *Ibid.*, p. 16. Zie VAST COMITÉ I, Juridische analyse aangaande de wettelijke mogelijkheden waarover de inlichtingendiensten beschikken met betrekking tot verstoring, 2023, www.comiteri.be.

[Redacted text block]

4.1.2. De willekeurige opsluiting van Olivier VANDECASTEELE

[REDACTED]

[REDACTED]

4.2. Een bedreiging die vele vormen aanneemt

Hoewel er met betrekking tot Iran geen globale strategie noch enige specifieke politieke richtlijn bestaat, bevestigt de analyse van de strategische documenten van de inlichtingendiensten dat deze diensten en inzonderheid de VSSE aandacht besteden aan deze materie. Concreet houdt voornamelijk de civiele inlichtingendienst zich bezig met de Iraanse kwestie.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

⁴⁸ Fanon D., 'Le travailleur humanitaire belge Olivier Vandecasteele emprisonné en Iran : ses proches se mobilisent pour sa libération', *RTBF.be*, 5 juli 2022 (online).

⁴⁹ Belga, 'Libération d'Olivier Vandecasteele : Assadollah Assadi est arrivé à Téhéran', *Le Soir*, 26 mei 2023 (online).

⁵⁰ Gesprek met de VSSE, 21 februari 2024.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Hoewel Iran niet (langer) een van de prioritaire doelen van de inlichtingendiensten is, behoort de dreiging die dit land vertegenwoordigt tot de belangrijkste aandachtspunten van de VSSE en, zij het in mindere mate, van de ADIV. Het gaat om een brede waaier van bedreigingen, gaande van staatsterrorisme over proliferatie tot spionage, gericht tegen zowel de Europese instellingen, de Belgische belangen als de Iraanse diaspora.

5. Door de VSSE ingezette middelen in het kader van de opvolging van de ‘Iraanse kwestie’⁶¹

5.1. Interne organisatie en personeelszaken

[Redacted text block]

⁵⁵ Uitvoeringsverordening (EU) 2019/24 van de Raad van 8 januari 2019 tot uitvoering van artikel 2, lid 3, van Verordening (EG) nr. 2580/2001 inzake specifieke beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten met het oog op de strijd tegen het terrorisme, en tot intrekking van Uitvoeringsverordening (EU) 2018/1071, *Publicatieblad van de Europese Unie*, L 6/2, 9 januari 2019.

⁵⁷ Het Iraans nucleair akkoord van Wenen is een non-proliferatieakkoord dat in juli 2015 werd gesloten. In mei 2018 kondigde president Donald Trump de terugtrekking van de Verenigde Staten uit dit akkoord aan (zie *Le Monde*, ‘Donald Trump annonce le retrait des États-Unis de l’accord sur le nucléaire iranien’, 8 mei 2018).

⁵⁹ Golshiri G., ‘En Iran, un an après la mort de Mahsa Amini, une résistance populaire à bas bruit pour tenter de mener une ‘vie sans compromis’’, *Le Monde*, 15 september 2023.

⁶¹ Op te merken valt dat de cijfers van de VSSE lopen tot 12 juni 2023, gelet op de migratie naar haar nieuwe IT-systeem. Sindsdien zijn de berekeningsmethoden gewijzigd waardoor het niet langer mogelijk is om cijfers te gaan vergelijken.

[REDACTED]

Het Vast Comité I heeft geen nauwkeurige cijfers gekregen over het aantal VTE dat vandaag wordt ingezet voor de kwestie 'CI Iran' of 'Proliferatie' binnen de nieuwe VSSE-structuur. Er dient echter te worden vastgesteld dat de teams die belast zijn met deze bedreigingen tijdens de laatste vijf jaar werden versterkt - zoals werd aangekondigd in het Strategisch Plan 2021-2024.

[REDACTED]

5.2. Gegevensverzameling en -analyse

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

⁶⁴ Zie VAST COMITÉ I, *Toezichtonderzoek naar de opvolging van de in de parlementaire onderzoekscommissie Terroristische Aanslagen geformuleerde aanbevelingen met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten*, 2022, www.comiteri.be, pp. 13-14.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

6. Door de ADIV ingezette middelen in het kader van de opvolging van de 'Iraanse kwestie'

6.1. Interne organisatie en personeelszaken

[REDACTED]

6.2. Gegevensverzameling en -analyse

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

7.2... tot een structurele versterking van de samenwerking

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] Het Vast Comité I looft deze structurele versterking van de samenwerking tussen beide inlichtingendiensten. Het feit dat de ADIV in zijn antwoorden op de vragen van het Comité niet naar deze structuren verwijst, doet echter vragen rijzen.

Conclusies

De bedreigingen voor de Belgische belangen waarbij Iran betrokken is, zijn talrijk en van uiteenlopende aard. De Iraanse kwestie bestrijkt een breed spectrum van bedreigingen, gaande van

[REDACTED]

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

spionage en inmenging over proliferatie tot terrorisme en extremisme. Ook vroeger al heeft het Vast Comité I toezichtonderzoeken gevoerd naar de opvolging van die bedreigingen door de VSSE en de ADIV.

Uit de recente actualiteit is ook gebleken dat er sprake is van tumultueuze betrekkingen tussen België en de Iraanse autoriteiten. Hoewel geen enkel nationaal plan en geen enkele algemene richtlijn van de Nationale Veiligheidsraad expliciet gewijd is aan het Iraanse regime, behoren de bedreigingen die dit land potentieel vormt integendeel tot de prioriteiten die in de nationale veiligheidsstrategie zijn gedefinieerd.

Op hun beurt kennen de strategische documenten die de prioritaire doelstellingen van de inlichtingendiensten definiëren, er een belangrijke plaats aan toe. Zo staan deze bedreigingen immers centraal in het Nationaal Strategisch Plan voor Veiligheid dat voorziet in nauwe samenwerking tussen de VSSE en de ADIV in deze materies.

Concreet echter houdt voornamelijk de civiele inlichtingendienst zich bezig met de Iraanse kwestie. Hoewel de ADIV betrokken is bij enkele specifieke dossiers, is de opvolging door de VSSE minder gericht en beter georganiseerd.

Aanbevelingen

Informatie-uitwisseling en samenwerking

Het Vast Comité I is verheugd over de stappen die beide inlichtingendiensten hebben gezet om hun samenwerking te versterken, met name op het gebied van contraspionage. Het Comité beveelt de inlichtingendiensten echter aan om de concrete voorwaarden van hun samenwerking in de strijd tegen proliferatie te verduidelijken.

Nationale strategie ten aanzien van Iran

Het Comité nodigt de eerste minister uit, in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Nationale Veiligheidsraad, om te onderzoeken of het past om in nauw overleg met de inlichtingendiensten een nationaal veiligheidsbeleid en een strategische visie met betrekking tot Iran uit te werken.

IT-systeem van de ADIV

Het Comité herinnert aan de aanbeveling, die het in het verleden al meermaals heeft geformuleerd, met betrekking tot de ontwikkeling, binnen de ADIV, van een gestructureerde en geharmoniseerde gegevensbank die een doeltreffend beheer mogelijk moet maken van alle informatie waarover deze dienst beschikt evenals van de informatiestromen naar zijn partners.⁹⁵

⁹⁵ Zie meer bepaald VAST COMITÉ I, *Toezichtonderzoek naar de opvolging van de in de parlementaire onderzoekscommissie Terroristische Aanslagen geformuleerde aanbevelingen met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten*, oktober 2022, pp. 79 e.v.